

QUẢN TRIỆT TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ XÂY DỰNG NỀN VĂN HOÁ VIỆT NAM TIỀN TIẾN, DẬM ĐÀ BẢN SẮC DÂN TỘC TRONG GIAI ĐOẠN MỚI

 DƯƠNG VĂN SAO*

Ngày nhận: 15/11/2017;
ngày phản biện: 25/12/2017;
ngày duyệt đăng: 29/12/2017

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung, tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa nói riêng là di sản vô giá đối với dân tộc Việt Nam nói riêng đối với nhân dân lao động yêu chuộng hòa bình trên thế giới nói chung. Ngày nay nước ta đang phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế, quản triết tư tưởng Hồ Chí Minh xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc nhằm phát triển kinh tế, xã hội là yêu cầu khách quan và cấp bách. Để quản triết tư tưởng Hồ Chí Minh xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc cần:

1. Nâng cao nhận thức về vai trò của văn hóa đối với sự phát triển kinh tế, xã hội
  2. Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, phát huy vai trò quản lý của Nhà nước và vai trò của các đoàn thể nhân dân, đẩy mạnh xã hội hóa trong xây dựng và phát triển văn hóa
  3. Giải quyết đúng đắn mối quan hệ giữa phát triển kinh tế với phát triển văn hóa xã hội
  4. Xây dựng văn hóa phải bắt đầu từ mỗi con người với tư cách là chủ thể của văn hóa
  5. Giữ vững và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc trong quá trình giao lưu và hội nhập quốc tế
- Từ khóa:** Tư tưởng Hồ Chí Minh; Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc văn hóa dân tộc.

UNDERSTANDING THOROUGHLY HO CHI MINH'S IDEOLOGY IN BUILDING VIETNAM'S ADVANCED CULTURE IMBUE WITH NATIONAL IDENTITY IN THE NEW PERIOD

Abstract: Ho Chi Minh's ideology in general and Ho Chi Minh's ideology about culture in particular is an invaluable heritage for the Vietnamese people in particular and for the world peace-loving people in general. Today our country is developing a socialist-oriented market economy and integrating into the world, understanding Ho Chi Minh's ideology thoroughly in building up Vietnam's advanced culture imbued with national identity to develop economic and society is the urgent and objective requirement. To thoroughly understand Ho Chi Minh's ideology on building an advanced Vietnamese culture deeply imbued with national identity we need:

1. Raise awareness of the role of culture in economic and social development
2. Strengthen the leadership of the Communist Party, promote the role of the State management and the role of mass organizations and strengthen the socialization in building and developing the culture.
3. Properly deal with the relationship between economic development and socio-cultural development
4. Cultural construction must begin from each individual as the subject of culture
5. Maintain and promote the national cultural identity in the process of international integration and exchange.

Key words: Ho Chi Minh ideology; Build an advanced Vietnamese culture deeply imbued with national cultural identity.

Chủ tịch Hồ Chí Minh lãnh tụ vĩ đại của dân tộc Việt Nam, Nhà văn hóa lớn của thế giới. Cuộc đời, sự nghiệp và tư tưởng của Người nói chung, tư tưởng của Người về văn hóa nói riêng là di sản vô giá đối với dân tộc Việt Nam nói riêng đối với nhân dân lao động yêu chuộng hòa bình trên thế giới nói chung.

Văn hoá theo Hồ Chí Minh, đó là toàn bộ những giá trị vật chất và tinh thần mà loài người sáng tạo ra, nhằm đáp ứng lẽ sinh tồn, đồng thời cũng là mục đích cuộc sống của loài người. Vì vậy muốn xây dựng

nền văn hoá dân tộc, thì phải xây dựng tất cả các lĩnh vực kinh tế, chính trị, xã hội, đạo đức, tâm lý con người.

Hồ Chí Minh đã xác định văn hoá là đời sống tinh thần, thuộc kiến trúc thượng tầng của xã hội. Văn hoá được đặt ngang hàng với chính trị. kinh tế, xã hội, tạo thành bốn vấn đề chủ yếu trong xã hội, có quan hệ mật thiết và cùng tác động lẫn nhau trong đời sống. Theo Hồ Chí Minh chính trị, xã hội có được giải phóng, thì văn hoá mới được giải phóng. Chính trị giải phóng mở đường cho văn hoá phát triển. Người đã viết: "... Xưa kia dưới chế độ thực dân, phong

1. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị quốc gia, T9, Tr 121
2. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị quốc gia, T9, Tr 231

* Trường Đại học Công đoàn

kiến, nhân dân ta bị nô lệ, thì văn hoá cũng bị nô lệ, bị tối tăm, không thể phát triển được”¹, “Xã hội thế nào, văn hoá thế ấy”². Người đã vạch ra con đường mới cho dân tộc Việt Nam: Phải tiến hành cách mạng chính trị trước, mà cụ thể ở Việt Nam là phải tiến hành cách mạng giải phóng dân tộc, để giành chính quyền, để giải phóng chính trị, giải phóng xã hội, từ đó giải phóng văn hoá, mở đường cho văn hoá phát triển. Mặc dầu xác định vấn đề chính trị, kinh tế, xã hội, văn hoá đều phải coi trọng ngang nhau. Nhưng Hồ Chí Minh vẫn chỉ rõ kinh tế thuộc cơ sở hạ tầng, là nền tảng của việc xây dựng văn hoá, xây dựng kiến trúc thượng tầng. Người đã nêu ra luận điểm: “phải xây dựng kinh tế, xây dựng cơ sở hạ tầng để có điều kiện xây dựng và phát triển văn hoá”... Văn hoá là kiến trúc thượng tầng; nhưng cơ sở hạ tầng của xã hội có kiến thiết rồi, văn hoá mới kiến thiết được và có đủ điều kiện phát triển được”³, “Muốn tiến lên chủ nghĩa xã hội thì phải phát triển kinh tế và văn hoá”⁴. Hồ Chí Minh đã khẳng định, “Văn hoá, nghệ thuật cũng như mọi hoạt động khác, không thể đứng ngoài, mà phải ở trong kinh tế và chính trị”⁵, thúc đẩy xây dựng và phát triển kinh tế, điều này có nghĩa là văn hoá phải phục vụ nhiệm vụ chính trị, thúc đẩy xây dựng, phát triển kinh tế xã hội. Văn hoá đứng ở trong chính trị và kinh tế cũng có nghĩa là chính trị và kinh tế phải có tính văn hoá. Văn hoá sẽ càng phát triển mạnh mẽ khi kinh tế và chính trị cũng phát triển. Người đã chỉ rõ: “Trình độ văn hoá của nhân dân nâng cao, sẽ giúp chúng ta đẩy mạnh công cuộc khôi phục kinh tế, phát triển dân chủ... cần thiết để xây dựng nước ta thành một nước hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh”⁶.

Tư tưởng về văn hoá của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã định hướng cho mọi hoạt động văn hoá, động viên giới văn hoá, văn nghệ nước ta đi vào kháng chiến, thực hiện khẩu hiệu: “Văn hoá hóa kháng chiến, kháng chiến hóa văn hoá”, tạo nên một phong trào văn hoá kháng chiến sôi động chưa từng thấy trong cách mạng dân tộc, dân chủ, nhân dân, cũng như trong 30 năm thực hiện đường lối đổi mới hiện nay.

Di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, có thể quy tụ văn hoá mới có các chức năng chủ yếu sau đây:

Một là, bồi dưỡng phát triển tư tưởng đúng đắn và tình cảm cao đẹp

Tư tưởng về văn hoá của Hồ Chí Minh là phải làm thế nào, cho văn hoá đi sâu vào tâm lý quốc dân, để xây dựng những tình cảm lớn, như lòng yêu nước, tình yêu thương con người; yêu cái chân, cái thiện, cái mỹ; yêu tính trung thực, chân thành, thủy chung, ghét những thói hư tật xấu, những sa đoạ,

biến chất, căm thù mọi thứ “giặc nội xâm...”. “Văn hoá phải làm thế nào cho ai cũng có lý tưởng tự chủ, độc lập tự do. Đồng thời văn hoá phải làm thế nào cho quốc dân có tinh thần vì nước quên mình, vì lợi ích chung mà quên lợi ích riêng”. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã xác định mục tiêu, lý tưởng của Đảng và nhân dân ta là độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội. Theo Người độc lập dân tộc phải đi tới chủ nghĩa xã hội, để làm cho độc lập dân tộc được vững bền, để sự nghiệp giải phóng dân tộc, giải phóng xã hội, giải phóng con người được thực hiện trọn vẹn.

Hai là, nâng cao dân trí

Vấn đề nâng cao dân trí thực sự chỉ có thể được thực hiện khi chính quyền đã về tay nhân dân, khi chính trị đã được giải phóng. Khi đất nước được độc lập, Hồ Chí Minh đã chỉ ra nhiệm vụ cấp thiết là: “Một trong những công việc phải thực hiện cấp tốc trong lúc này, là nâng cao dân trí...”

“Muốn giữ vững nền độc lập

Muốn làm cho dân mạnh nước giàu

Mọi người Việt Nam, phải hiểu biết quyền lợi của mình... phải có kiến thức, mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà và trước hết phải biết đọc, biết viết chữ quốc ngữ”⁷.

Khi giành được độc lập, Người nói: “Chúng ta phải biến một nước đổ nát, cực khổ thành một nước văn hoá cao và đời sống tươi vui hạnh phúc”⁸. Đặc biệt trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa ngày nay, càng đòi hỏi cấp bách phải nâng cao dân trí hơn nữa, vấn đề nâng cao dân trí không bao giờ có điểm tận cùng. Đó chính là chức năng chủ yếu của văn hoá.

Ba là, bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp, lối sống lành mạnh, luôn hướng con người vươn tới cái chân, thiện, mỹ để không ngừng hoàn thiện bản thân mình

Muốn tham gia vào việc tạo ra những giá trị văn hoá, đồng thời biết hưởng thụ một cách đúng đắn những giá trị văn hoá xã hội, mỗi người không những cần phải có những tư tưởng và tình cảm lớn, những hiểu biết ngày càng được nâng cao, mà còn phải có những phẩm chất tốt đẹp, những phong cách sống lành mạnh. Hồ Chí Minh đã đề ra những phẩm chất và phong cách cần thiết để mỗi người tu dưỡng, rèn

3. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị Quốc gia, T12, tr 470.

4. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị Quốc gia, T7, tr 246

5. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị Quốc gia, T10, tr 459.

7. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị Quốc gia, T4, tr 40.

8. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị Quốc gia, T11, tr 92.

luyện. Trước hết là đối với cán bộ, Đảng viên. Đó là những phẩm chất đạo đức - chính trị, những phong cách trong lao động, sinh hoạt và trong mọi quan hệ xã hội.

Văn hoá giúp con người phân biệt cái tốt đẹp, lành mạnh với cái xấu xa, hư hỏng, cái tiến bộ thúc đẩy sự phát triển xã hội với cái lạc hậu cản trở con người và dân tộc tiến lên phía trước. Từ đó phấn đấu để làm cho cái tốt đẹp, lành mạnh ngày càng tăng, cái tiến bộ ngày càng nhiều; mặt khác, làm cho cái lạc hậu lỗi thời ngày càng bớt, cái xấu xa hư hỏng ngày càng bị loại bỏ khỏi đời sống con người và xã hội. Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: Văn hóa phải thấm sâu vào tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội. Văn hóa phải loại trừ tham nhũng, lười biếng, phù hoa, xa xỉ⁹. Người đã nêu ra một luận điểm khái quát: Văn hoá phải soi đường cho quốc dân đi.

Xây dựng nền văn hoá mới là sự nghiệp của Đảng, Nhà nước, các đoàn thể và các tầng lớp nhân dân. Trong đó đội ngũ những nhà văn hoá, những người làm công tác văn hoá, những văn nghệ sĩ là lực lượng nòng cốt trong sự nghiệp to lớn này. Hồ Chí Minh nói: “Văn hoá giáo dục là một mặt trận quan trọng trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc và đấu tranh thực hiện thống nhất nước nhà”¹⁰.

Quan điểm của Hồ Chí Minh coi văn hoá là một mặt trận là quan điểm độc đáo, đòi hỏi các chiến sĩ chiến đấu trên mặt trận này vừa phải bền bỉ, kiên cường, dũng cảm, vừa phải biết sử dụng vũ khí một cách sắc bén và có hiệu quả trong kháng chiến chống ngoại xâm trước kia cũng như trong “cuộc chiến đấu khổng lồ” phục hưng và phát triển đất nước hiện nay.

Trong những năm thực hiện đường lối đổi mới do Đảng ta khởi xướng và lãnh đạo, phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, hội nhập quốc tế, đã đang tạo ra chuyển biến toàn diện và sâu sắc về văn hoá, xã hội: Xuất hiện hàng loạt nhu cầu mới phong phú và đa dạng của nhân dân, đi liền với những điều chỉnh về chuẩn mực giá trị văn hoá - xã hội phù hợp với nền kinh tế thị trường, hội nhập quốc tế; những đòi hỏi ngày càng cao về nguồn đầu tư, phương tiện, công nghệ phục vụ các hoạt động văn hoá - xã hội.

Trong kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, hội nhập quốc tế tính tích cực của công dân được phát huy, đang đẩy lùi tâm lý ỷ lại, trông chờ, dựa dẫm đã từng tồn tại dai dẳng trong cơ chế cũ; thế hệ trẻ có ý thức vươn lên lập thân, lập nghiệp; Mặt bằng dân trí được nâng cao, năng lực, sở trường cá nhân được khuyến khích; không khí dân chủ, cởi

mở trong xã hội tăng lên; Phong trào hướng về cội nguồn, tưởng nhớ anh hùng dân tộc, đền ơn, đáp nghĩa người có công, giúp đỡ người hoạn nạn ngày càng phát triển; cuộc vận động bài trừ hủ tục, mê tín dị đoan, xây dựng nếp sống văn minh, gia đình văn hoá, làng ấp văn hoá, ngày càng được nhân dân hoan nghênh và tích cực hưởng ứng. Hoạt động văn hoá, nghệ thuật, báo chí, xuất bản, phát thanh, truyền hình, v.v... có những bước phát triển mới, cả về số lượng, chất lượng và phát huy tác dụng tích cực, làm cho đời sống văn hoá trở nên phong phú và sôi động hơn. Các hoạt động nhân đạo, giáo dục - đào tạo phát triển, văn hoá trở thành nguồn lực quan trọng thúc đẩy kinh tế tăng trưởng nhanh. Tình hình kinh tế - chính trị - xã hội ổn định...

Hội nhập quốc tế đã mở ra điều kiện thuận lợi để nước ta phát huy ảnh hưởng tích cực của những giá trị truyền thống Việt Nam với bè bạn khắp năm châu, đồng thời tiếp thu tinh hoa văn hoá nhân loại, khoa học công nghệ hiện đại để nâng cao tầm vóc của mình trên trường quốc tế. Những thành quả văn hoá - xã hội trong đổi mới đang cổ vũ động viên nhân dân ta ra sức phấn đấu để đạt tới mục tiêu “dân giàu nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ văn minh”.

Bên cạnh những thành tựu, thì phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế cũng làm nảy sinh nhiều hạn chế, yếu kém trong đời sống văn hoá:

Sự sụp đổ của chế độ XHCN ở Liên Xô và Đông Âu đã gây ra trạng thái dao động, hoài nghi, giảm sút lòng tin ở một số người, kể cả một số cán bộ, đảng viên. Kinh tế thị trường kích thích khát vọng làm giàu, lấy đồng tiền làm mục tiêu duy nhất, dẫn đến nhiều kiểu làm ăn bất chính, với lối sống hưởng lạc, xa hoa, lãng phí, với thái độ lạnh lùng, giả dối trong ứng xử. Nhiều tiêu cực, tệ nạn xã hội phát sinh đang làm xói mòn đạo đức tốt đẹp, lối sống lành mạnh và quan hệ giàu tình nghĩa của dân tộc ta.

Tác động mặt trái của kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế đã xuất hiện tâm lý sùng ngoại, nhiều người đã chạy theo tâm lý thực dụng và cá nhân cực đoan, ích kỷ, hưởng lạc. Họ ngộ nhận những giá trị văn hoá, coi thường những giá trị dân tộc, tiếp nhận xô bồ mọi thứ văn hoá ngoại lai không phân biệt hay dở, tốt xấu. Đời sống văn hoá - nghệ thuật còn nhiều bất cập, thiếu vắng những tác phẩm lớn tương xứng với sự nghiệp cách mạng; có hiện tượng phủ nhận thành tựu văn học cách mạng, tách rời văn nghệ với

9. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị Quốc gia, T1, tr 26.

10. Hồ Chí Minh toàn tập, 2011, NXB Chính trị Quốc gia, T12, tr 647.

chính trị, xu hướng thương mại hoá, chạy theo thị hiếu thấp hèn...

Điều đáng quan tâm và nhức nhối, là sự suy thoái về tư tưởng và đạo đức, lối sống trong một bộ phận không ít cán bộ có chức, có quyền. Tình trạng tham nhũng, hối lộ, sách nhiễu dân chúng, những hiện tượng quan liêu, cửa quyền, vi phạm quyền làm chủ của dân, không tôn trọng pháp luật đã diễn ra khá nặng nề; việc chạy theo chức - quyền - danh - lợi, mua quan, bán chức, cơ hội, bè cánh, mất đoàn kết, lời nói không đi đôi với việc làm, không còn là hiện tượng cá biệt, đã gây bất bình trong nhân dân, gây tổn thương đến những giá trị văn hoá của nước ta.

Thực trạng trên đang đặt ra những yêu cầu mới và nặng nề trong quá trình xác lập những giá trị văn hoá mới, đấu tranh đẩy lùi những tiêu cực xã hội... xử lý đúng đắn mối quan hệ giữa bảo vệ bản sắc văn hoá dân tộc với việc tiếp nhận văn hoá thế giới trong quá trình mở cửa, hội nhập. Yêu cầu đó đòi hỏi phải quan tâm sâu sắc, vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hoá nhằm xây dựng nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, trước mắt chúng ta cần triển khai thực hiện những giải pháp cơ bản sau:

Một là, Nâng cao nhận thức về vai trò của văn hoá đối với sự phát triển của xã hội

Trước mắt, cần có sự thống nhất cao trong toàn bộ hệ thống chính trị và toàn xã hội về tầm quan trọng của văn hoá cả về lĩnh vực lý luận, thực tiễn và công tác chỉ đạo xây dựng phát triển văn hoá. Định hướng xã hội chủ nghĩa về phương diện văn hoá, xã hội trở thành một nhu cầu vô cùng bức xúc, nhằm phòng ngừa, đấu tranh với những tệ nạn xã hội. Đường lối phát triển văn hoá lành mạnh, phát triển những giá trị công bằng, bình đẳng, nhân đạo, tiến bộ là mục tiêu hướng tới, là nhu cầu tự thân của chính công cuộc đổi mới hiện nay. Xa rời điều đó có nghĩa là chệch hướng XHCN trên lĩnh vực văn hoá.

Xây dựng và phát triển văn hoá liên quan và tác động chặt chẽ với các lĩnh vực khác, cùng nhằm đảm bảo đẩy mạnh phát triển kinh tế - xã hội và giữ vững định hướng XHCN. Thực tế cho thấy, sai lầm của một chính sách kinh tế đã khó sửa chữa và gây hậu quả tiêu cực cho xã hội, nhưng đâu sao vẫn có thể sửa chữa trong một vài chu kỳ sản xuất dài hay ngắn, còn sai lầm của một chính sách phát triển văn hoá, có khi tác hại không chỉ một thế hệ mà cả nhiều thế hệ và muốn sửa chữa phải mất vài ba thập kỷ. Chính vì vậy, xét trên cả khía cạnh nội dung và hình thức, phát triển văn hoá chiếm một vị trí đặc biệt quan trọng trong quá trình đổi mới đất nước theo con đường XHCN mà mỗi tổ chức Đảng và toàn bộ

hệ thống chính trị và toàn xã hội phải nhận thức rõ và thực hiện nghiêm túc.

Cần phải đẩy mạnh công tác tuyên truyền trước tiên là trong các cấp uỷ Đảng và toàn bộ Đảng viên, sau đó là tuyên truyền cho toàn xã hội nhận thức một cách đúng đắn, đầy đủ tư tưởng của Hồ Chí Minh về văn hoá, vai trò của văn hoá, yêu cầu xây dựng nền văn hoá tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong điều kiện phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế. Để từ nhận thức làm chuyển biến trong hành động của các cấp các ngành và toàn xã hội trong quán triệt và làm theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Hai là, Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, phát huy vai trò quản lý của nhà nước và vai trò của các đoàn thể nhân dân, đẩy mạnh xã hội hoá trong xây dựng và phát triển nền văn hoá tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Sự lãnh đạo của Đảng cộng sản và quản lý của Nhà nước đối với mọi hoạt động văn hoá là vấn đề có tính nguyên tắc, là nhân tố quyết định thắng lợi của sự nghiệp xây dựng nền văn hoá tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc ngày nay. Sự lãnh đạo của Đảng là để bảo đảm về chính trị, tư tưởng xây dựng nền văn hóa trên nền tảng hệ tư tưởng của giai cấp công nhân, đi đúng quỹ đạo và mục tiêu xác định. Phát huy vai trò quản lý của Nhà nước để tập trung được các nguồn đầu tư đúng hướng, bảo đảm định hướng XHCN. Đồng thời phát huy vai trò của các đoàn thể nhân dân, nhằm xã hội hóa công tác văn hóa, phát huy cao nhất tiềm năng, sức mạnh của các đoàn thể, của cá nhân, cộng đồng và của toàn xã hội vào việc đầu tư, lưu giữ, củng cố các giá trị văn hoá và vào giải quyết các vấn đề xã hội.

Phát huy vai trò của Nhà nước, không có nghĩa là Nhà nước bao cấp, áp đặt nguồn đầu tư và cách làm của mình, nếu thế sẽ triệt tiêu các khả năng đóng góp và sáng kiến của các đoàn thể và người dân vào phát triển văn hoá. Cũng không thể đồng nhất xã hội hoá với triệt để xóa bỏ bao cấp, chuyển các hoạt động văn hoá... sang kinh doanh, thả nổi cho thị trường. Mà Nhà nước vẫn phải tăng cường quản lý văn hoá. Tuy nhiên, cần nhận thức rõ sự quản lý của Nhà nước là thông qua hệ thống chính sách, pháp luật. Đồng thời đầu tư vào những lĩnh vực, những khía cạnh phát triển văn hóa không hoặc ít có khả năng xã hội hoá.

Xã hội hoá xây dựng, phát triển văn hoá trước hết ở việc huy động các nguồn lực đóng góp vào sự nghiệp xây dựng và phát triển văn hoá, là ở việc ban hành các chính sách mang lại quyền lợi thiết thân cho chính người dân, đó chính là : đem

tài dân, sức dân làm lợi cho dân". Xã hội hoá không chỉ có ý nghĩa giải quyết vấn đề tài chính, mà còn khẳng định truyền thống nhân nghĩa, tăng thêm trách nhiệm của cộng đồng, xây dựng tinh thần đoàn kết dân tộc... Như vậy cho thấy, nếu không phát huy sức mạnh của toàn dân, của mọi thành phần kinh tế, thì Nhà nước tự mình không thể đảm đương nổi.

Xã hội hoá còn thể hiện ở khía cạnh tổ chức thực thi các vấn đề văn hoá với sự tham gia của các tổ chức phi chính phủ, đoàn thể và mỗi người dân. Xã hội hoá về khía cạnh tổ chức thực hiện, cần phải có những giải pháp phát huy vai trò của mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể chính trị - xã hội, công đoàn, cộng đồng làng bản, phố phường dòng họ... Đó chính là thực hiện phương châm cái gì xã hội làm tốt hơn Nhà nước thì để xã hội làm, Nhà nước chỉ hướng dẫn, hỗ trợ bằng định chế luật pháp; cái gì mà xã hội không thể làm hoặc làm không tốt, thì Nhà nước có trách nhiệm phải làm; mặt khác Nhà nước cần tập trung vào xây dựng, hoàn thiện cơ chế chính sách, chế tài đáp ứng yêu cầu xã hội hoá hoạt động văn hoá;

Ba là, Giải quyết đúng đắn mối quan hệ giữa phát triển kinh tế với xây dựng và phát triển văn hoá, xã hội

Trong điều kiện hiện nay, để đẩy mạnh phát triển nền văn hoá tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc, Đảng, Nhà nước phải tập trung lãnh đạo phát triển kinh tế, nhằm tạo điều kiện vật chất để phát triển văn hoá, xã hội. Bởi chúng ta không thể thực hiện các mục tiêu phát triển văn hoá, xã hội nếu tách rời với các khả năng kinh tế, không xuất phát từ thực trạng kinh tế - xã hội. Tuy vậy cũng không phải cứ có tăng trưởng kinh tế là tự nó giải quyết được các vấn đề văn hoá, xã hội. Trong nhiều trường hợp có tăng trưởng kinh tế nhưng không có quan điểm đúng đắn về văn hoá, thì thành quả tăng trưởng kinh tế cũng chệch khỏi các mục tiêu văn hoá, xã hội. Do đó, không phải chờ đến khi kinh tế phát triển mới giải quyết các vấn đề văn hoá, xã hội, mà trong từng hoàn cảnh, điều kiện, bước đi cụ thể của tăng trưởng kinh tế, cần lựa chọn mức độ, hình thức và biện pháp phát triển văn hoá, xã hội cho phù hợp. Đồng thời cũng không nên quan niệm giản đơn vấn đề văn hoá, xã hội, chỉ thụ hưởng một chiều kết quả của tăng trưởng kinh tế, mà bản thân một chính sách văn hoá, xã hội tiến bộ, hợp lòng dân, lại tạo động lực to lớn thúc đẩy tăng trưởng kinh tế.

Trong điều kiện nền kinh tế thị trường và hội nhập kinh tế quốc tế. Nếu không có quan điểm

phát triển văn hoá, xã hội đúng đắn, sẽ có nguy cơ đẩy xã hội đi đến phân cực thái quá, giữa người giàu và người nghèo, giữa nông thôn và thành thị, giữa vùng thuận lợi và vùng khó khăn... cùng nhiều tệ nạn xã hội sẽ xuất hiện, giá trị truyền thống bị mai một, văn hoá - văn nghệ chạy theo thị hiếu thấp hèn... Những biểu hiện ấy nếu để tích tụ lâu ngày sẽ không chỉ kìm hãm sự phát triển kinh tế - xã hội, mà còn đe dọa đến sự ổn định chính trị. Do vậy Đảng, Nhà nước cần quan tâm đề ra đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật, tập trung lãnh đạo thực hiện có hiệu quả chủ trương, chính sách, pháp luật để giải quyết đúng đắn, hài hoà quan hệ giữa phát triển kinh tế với xây dựng phát triển văn hoá.

Bốn là, Xây dựng văn hoá phải bắt đầu từ mỗi con người với tư cách là chủ thể của văn hoá

Hồ Chí Minh đã chỉ dẫn: Phải làm thế nào cho văn hoá đi sâu vào tâm lý quốc dân, nghĩa là làm cho văn hoá phải sửa đổi được tham nhũng, lười biếng, xa hoa, xa xỉ. Văn hoá phải soi đường cho quốc dân đi. Ngày nay, trước tác động đa chiều của kinh tế thị trường và hội nhập, những cơ hội và thách thức, trước cả thăng hoa và cám dỗ, văn hoá phải trở thành nhân tố thúc đẩy con người tự hoàn thiện nhân cách, kế thừa truyền thống cách mạng, phát huy truyền thống yêu nước, ý chí tự lực, tự cường, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Văn hoá phải tham gia tích cực vào việc phát triển nguồn nhân lực, đào luyện nhân tài cho đất nước. Do vậy Đảng, Nhà nước phải lãnh đạo để mọi hoạt động văn hóa nhằm vào xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện về chính trị, tư tưởng, đạo đức, thể chất, năng lực, tính sáng tạo, có ý thức cộng đồng, lòng nhân ái, khoan dung, tôn trọng nghĩa tình, có lối sống văn hóa, quan hệ hài hòa trong gia đình, cộng đồng và xã hội.

Bởi vậy, đối với mỗi nhà, mỗi gia đình phải quan tâm xây dựng cho được gia phong nên nếp, làm cho gia đình không phải chỉ là tổ ấm của tình cảm ruột thịt, mà còn là nơi hun đúc nhân cách, nhân phẩm của mỗi thành viên xã hội trong suốt cuộc đời.

Phải chỉ đạo các ngành, các cấp ra sức đẩy mạnh các phong trào "người tốt, việc tốt", "dạy tốt, học tốt", "xây dựng nếp sống văn minh, gia đình văn hoá", "xây dựng các làng bản, xã ấp, phố phường văn hoá", "xây dựng thuần phong mỹ tục", v.v... làm cho các phong trào thi đua thực sự trở thành động lực thúc đẩy việc xây dựng đời sống văn hoá ở cơ sở, làm cho văn hoá mới ngày càng thấm sâu vào đời sống của nhân dân, đồng thời tạo điều kiện cho tài năng của đất nước ngày càng nở rộ.

Năm là, Giữ vững và phát huy bản sắc văn hoá dân tộc trong quá trình giao lưu, hội nhập quốc tế

Hội nhập quốc tế, giao lưu về văn hoá giữa các nước đang diễn ra hết sức sôi động. Tình hình đó đang mở ra thời cơ lớn để thu hái những tinh hoa văn hoá, văn minh nhân loại, làm phong phú thêm cho văn hoá dân tộc, rút ngắn khoảng cách của chúng ta với thế giới

Tuy nhiên, quá trình đó không phải chỉ diễn ra theo chiều thuận, mà có cả chiều nghịch. Nếu không có một bản lĩnh vững vàng, một chiến lược phát triển văn hoá đúng đắn thì việc mở cửa giao lưu sẽ dẫn đến nguy cơ sùng ngoại, đánh mất bản sắc văn hoá dân tộc, chỉ còn là bản sao vụng về, mờ nhạt của một thứ văn hoá vay mượn, ngoại lai.

Do vậy chúng ta phải thấm nhuần với tư tưởng văn hoá Hồ Chí Minh: Bảo vệ bản sắc văn hoá dân tộc và tiếp thu tinh hoa văn hoá nhân loại là hai mặt của một quá trình, hai mặt đó luôn luôn kết hợp chặt chẽ với nhau, bất cứ một sự lệch lạc nào cũng đưa đến những tổn hại cho việc xây dựng nền văn hoá mới. Trong lãnh đạo, xây dựng phát triển văn hóa, phải lấy bản sắc văn hoá dân tộc làm nền tảng, nền tảng có vững vàng thì mới tiếp thu được những tinh hoa văn hoá nhân loại đúng đắn; mới chắt lọc được những gì thực sự là tinh hoa và vứt bỏ thứ phản văn hoá từ bên ngoài.

Bảo vệ bản sắc văn hoá dân tộc phải gắn liền với lãnh đạo nâng cao nhận thức, tư tưởng, nâng cao những hiểu biết về văn hoá, khoa học hiện đại của quần chúng nhân dân, để quần chúng phân biệt được những gì thực sự là chân, thiện, mỹ với những cái giả, cái ác, cái xấu; nhận cái hay, bỏ cái dở. Các cấp các ngành cần đẩy mạnh các hoạt động lễ hội, tôn tạo những di tích văn hoá lịch sử và cách mạng, suy tôn các anh hùng liệt sỹ, đẩy mạnh phong trào đền ơn đáp nghĩa, đề cao văn hoá làng xã, văn hoá dòng họ v.v... cũng là những hình thức để tạo ra rào chắn nhằm chống lại sự xâm nhập ô ạt của văn hoá ngoại lai.

Bảo vệ bản sắc văn hoá dân tộc lại cần phải được cân nhắc đầy đủ trong xử lý quan hệ giữa phát triển văn hoá và phát triển kinh tế - xã hội, không để cho lợi ích kinh tế trước mắt làm ảnh hưởng tới lợi ích lâu dài của việc duy trì và phát triển bản sắc văn hoá dân tộc, đồng thời, phải không ngừng nâng cao tinh thần cảnh giác cách mạng, ngăn chặn âm mưu lợi dụng giao lưu văn hoá để thực hiện "diễn biến hoà bình" của các thế lực thù

địch, ngăn chặn những âm mưu lợi dụng những thành tựu phát triển của công nghệ thông tin, các "thế lực thù địch" luôn nhân danh quyền con người để áp đặt cho các dân tộc theo những thị hiếu và quan điểm của họ, âm mưu lợi dụng chiêu bài "dân chủ hoá về chính trị", "tự do hoá về kinh tế" để thổi lên những luồng gió độc, phủ nhận quá khứ, hạ bệ thần tượng, gieo rắc hoài nghi về sự lãnh đạo của Đảng, gây mất niềm tin của nhân dân vào tương lai của chủ nghĩa xã hội, v.v...

Đặc biệt cần có giải pháp ngăn chặn việc lợi dụng văn hóa đại chúng, văn hoá nghe - nhìn của phương Tây, hòng làm cho thế hệ trẻ ngày càng rời xa cốt cách, tâm hồn dân tộc, chạy theo các phản giá trị, để tự diễn biến về văn hoá đi đến tự diễn biến về chính trị; ngăn chặn việc lợi dụng phim ảnh, video đen, các cuộc giao lưu trực tuyến để khơi dậy bản năng sinh vật trong mỗi con người, lôi kéo con người chạy theo lạc thú, dẫn đến nghiện ngập, mại dâm, trác táng, bạo lực... để từng bước huỷ hoại nhân cách con người, làm tan vỡ hạnh phúc gia đình và băng hoại đạo đức xã hội.

Giữ gìn và phát huy những giá trị truyền thống, vun trồng những giá trị nội sinh của dân tộc, tạo cơ sở vững chắc để tiếp thu tinh hoa văn hoá của nhân loại và thời đại ngày nay đang là yêu cầu khách quan trong quá trình xây dựng nền văn hoá tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc ở Việt Nam đòi hỏi Đảng, Nhà nước, các đoàn thể nhân dân phải tiếp tục quan tâm sâu sắc tư tưởng Hồ Chí Minh để xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. □

Tài liệu tham khảo

1. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXb Chính trị Quốc gia, T9, tr 121.
2. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXB Chính trị Quốc gia, T9, tr 231.
3. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXB Chính trị Quốc gia, T12, tr 470.
4. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXB Chính trị Quốc gia, T7, tr 246
5. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXB Chính trị Quốc gia, T10, trang 459
6. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXB Chính trị Quốc gia, T4, tr 40
7. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXB Chính trị Quốc gia, T11, tr 92
8. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXB Chính trị Quốc gia, T1, tr 26
9. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2011), NXB Chính trị Quốc gia, T12, tr 647.